

بررسی مراحل فنولوژی گونه کلاجوک (*Platychaete aucheri*) در حوضه آبخیز دهگین استان هرمزگان

ابراهیم جعفری تختی نژاد^۱، رحمان اسدپور^۲، محمد امین سلطانی پور^{۳*} و سودابه طاووسی^۴

^۱ دانشجوی دکتری بیابان دانشگاه هرمزگان، ایران. پست الکترونیک: Takhtiebi@rocketmail.com

^۲ کارشناس ارشد، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان هرمزگان، ایران. پست الکترونیک: raasadpour@yahoo.com

^{۳*} نویسنده مسئول، استادیار پژوهش، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان هرمزگان، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج

کشاورزی، بندرعباس، ایران. پست الکترونیک: m.soltanipoor@areeo.ac.ir

^۴ کارشناس ارشد رشته خاکشناسی دانشگاه شیراز. پست الکترونیک: tavoosi@yahoo.com

چکیده

به منظور بررسی مراحل حیاتی گونه کلاجوک (*Platychaete aucheri*) این تحقیق از سال 1394 به مدت سه سال در حوضه آبخیز دهگین استان هرمزگان انجام شد. بر این اساس ده پایه بالغ و سالم انتخاب و نشانه‌گذاری شد و اطلاعات مربوط به مراحل فنولوژی در مقاطع زمانی 10 روزه به مدت سه سال اندازه‌گیری و ثبت گردید. نتایج نشان داد که بین زمان شروع، خاتمه و طول دوره های رویشی و زایشی در سال‌های مورد بررسی براساس تغییرات مقدار و پراکنش بارندگی تفاوت وجود دارد. به‌طور کلی مراحل فنولوژی گونه تابعی از شروع بارندگی و شرایط آب و هوایی منطقه است بطوری که با شروع بارش و خنک شدن هوا رشد رویشی آغاز می‌شود و دوره خزان و رکود فعالیت های گیاه با شروع گرما همزمان است. در هر سه سال آمار برداری رشد رویشی با تقدم و تاخیر حداکثر 40 روزه و با شروع بارندگی ها در آبان و آذرماه شروع گردید. مرحله گلدهی این گونه از اوایل بهمن ماه شروع می‌شود و تا اواسط اردیبهشت ماه ادامه پیدا می‌کند. مرحله شروع تشکیل بذر تا پایان رسیدن بذر نیز از اواسط فروردین ماه تا اواسط خرداد ماه ادامه داشته و نیز مرحله ریزش بذر در اواخر تا اوایل تیر ماه تکمیل می‌گردد و نهایتاً این گونه در مجموع در اوایل تا اواسط تیر خرداد ماه به رکود می‌رود.

واژه‌گان کلیدی: فنولوژی، گونه کلاجوک، دهگین، استان هرمزگان.

مقدمه

فنولوژی به علم مطالعه ریتم حوادث بیولوژیکی قابل تکرار (با تاکید بر زمان برگ‌دهی، گلدهی و میوه‌دهی)، دلایل زنده و غیر زنده این حوادث و رابطه بین دوره های رخداد حوادث برای جمعیت یک گونه و یا گونه‌های مختلف اطلاق می‌شود. آمادگی مرتع ایجاب می‌کند که به گیاهان فرصت داده شود تا مواد غذایی لازم را برای رشد بعدی خود ذخیره نمایند. عدم رعایت این امر موجب تقلیل تدریجی قدرت تولید و زادآوری گیاهان و بالاخره نابودی کامل آن‌ها می‌گردد. یکی از راه‌حل‌های مناسب برای تشخیص زمان بهره‌برداری از مراتع، استفاده از مطالعه فنولوژی، شناخت و بررسی تاریخ بروز پدیده‌های زیستی مختلف در گیاهان است. به‌طور کلی رعایت زمان مناسب ورود و خروج دام در مرتع ضمن تضمین سلامت مرتع، حداکثر استفاده اقتصادی از پوشش گیاهی را در بردارد. لذا برپایه شناخت پدیده‌های مهم فنولوژیکی گونه‌های کلید و معرف مرتع می‌توان زمان مناسب ورود و خروج دام را جهت تعریف و چرای مرتع تعیین نمود. صرف نظر از مسائل اجتماعی و فرهنگی، که از مهم‌ترین مشکلات عمده مؤثر در اعمال مدیریت چرای اصولی است، بهره‌برداری های غیراصولی که ناشی از عدم تناسب زمان ورود و خروج دام با آمادگی خاک و پوشش گیاهی مراتع و عدم تناسب شمار دام با ظرفیت چرای مرتع است، سبب تخریب مراتع شده است. چرای زودرس سبب می‌شود گیاهان به رشد کافی نرسیده و موجب ضعیف شدن گیاه و در نتیجه عدم گل‌دهی و بذردهی گیاهان را به دنبال دارد. همچنین چرای دیررس سبب می‌شود که گیاه مواد غذایی